

Надія Стеценко
Тетяна Бондаренко
(Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини)

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ КЕРІВНИКА ОСВІТНЬОЇ УСТАНОВИ

XXI століття – це століття кардинальних змін в усіх сферах людського життя, викликаних, насамперед, появою інформаційної індустрії, яка охоплює всі сторони людської діяльності (від електронних грошей до автоматизованих процесів виробництва). Людство вступило у нову фазу свого розвитку – фазу інформаційного суспільства.

Інформаційні технології (ІТ) пронизують кожен галузь господарства і забезпечують розповсюдження інформаційних потоків у суспільстві, утворюючи глобальний інформаційний простір. Частина цього простору займає освіта.

Інформатизація освіти висуває нові вимоги до професійних якостей та рівня підготовки педагогічних працівників і, зокрема, керівників освітніх установ, які повинні здійснювати управлінські функції в новому інформаційному суспільстві, що потребує суттєвої перебудови їх роботи.

Аналітична діяльність керівника в умовах інформаційного суспільства не може здійснюватися без застосування інформаційних технологій, тому керівник повинен чітко усвідомлювати, яким чином конкретні технології інтегруються в існуючу систему освіти і яким чином їхнє застосування може покращити освітній процес. Зрозуміло, що інформаційні технології, як і будь-які засоби мають певне призначення, але самі по собі вони цінності не мають. Їх цінність визначається тим, яку користь вони приносять для діяльності конкретної людини або для організації.

Проаналізувавши досвід впровадження ІТ в управління освітніми установами в Україні, можна зробити висновок, що питання впливу ІТ на ефективність управління у сфері освіти в даний час є недостатньо розробленими; використання ІТ в управлінні застосовується не так активно, як цього вимагає інформатизація освіти.

Інформаційна компетентність учасників навчально-виховного процесу стає настільки важливою, що, у 2013 році Міністерство освіти і науки України видало Наказ від 01.06.2013 р. № 665 «Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів», у якому наряду з професійною, комунікативною і правовою компетентністю визначена інформаційна компетентність, як «якість дій працівника, що забезпечують ефективний пошук, структурування інформації, її адаптацію до особливостей педагогічного процесу і дидактичних вимог, формулювання навчальної проблеми різними інформаційно-комунікативними способами, кваліфіковану роботу з різними інформаційними ресурсами, професійними інструментами, готовими програмно-методичними комплексами, що дозволяють проектувати рішення педагогічних проблем і практичних завдань, використання автоматизованих робочих місць педагогічного та науково-педагогічного працівника в освітньому процесі; регулярну самостійну пізнавальну діяльність, готовність до ведення дистанційної освітньої діяльності, використання комп'ютерних і мультимедійних технологій, цифрових освітніх ресурсів в освітньому процесі, ведення документації навчального закладу на електронних носіях» [3].

Термін «інформаційна компетентність» нерозривно пов'язаний з терміном «інформаційна культура». Визначень інформаційної культури існує дуже багато. Інформаційну культуру розглядають як найважливіший компонент духовної культури людини (Н.М.Розенберг); як розуміння сучасної картини світу (В.А.Ізвозчиков); як компетентність і здатність працювати з інформацією і людьми (В.Н.Соловьев); як новий тип спілкування, що дає можливість

вільного виходу особистості в інформаційне буття (В.Н. Михайлівський), тощо [2].

Якщо розглядати поняття інформаційної культури з позицій управлінської діяльності, то в даному випадку найбільше підходить визначення інформаційної культури управлінця «як компетентність і здатність працювати з інформацією і людьми» (В.Н.Соловьев).

Діяльність керівника освітньої установи виражається в характері видів діяльності, предметі керування, результатах та засобах керування. Завдання, які вирішуються на управлінському рівні, пов'язані переважно з розумовим, творчим характером управлінської діяльності.

Інформаційна культура керівника проявляється через виконання функцій управління, які передбачають різноманітність управлінських дій: організація, планування, контроль, матеріально-технічне забезпечення, комунікація, оцінка, прийняття рішень, підбір персоналу, представництво, ведення переговорів та укладення угод та ін. Рівень інформаційної культури керівника освітньої установи безумовно впливає на ефективність його управлінської діяльності.

Крім інформаційної культури, сучасний керівник повинен володіти ще й комунікаційною культурою або комунікативною компетентністю «як якість дії працівника, що забезпечує ефективний прямий та зворотній зв'язок з особою, яка навчається, контакт з учнями (вихованцями, дітьми) різного віку, студентами, батьками (особами, які їх замінюють), колегами, здатність до розробки стратегії, тактики і техніки взаємодії з людьми, організацію їхньої спільної діяльності для досягнення певних суспільно значимих цілей; здатність переконувати, стверджувати свою позицію; володіння державною мовою, грамотним усним та писемним діловим мовленням, ораторським мистецтвом, професійним етикетом, а також навичками публічної презентації результатів роботи, вміннями обирати відповідні форми і методи презентації» [2].

В інформаційному суспільстві потоки інформації є настільки потужними, що керівнику приходиться постійно їх фільтрувати, аналізувати,

систематизувати, упорядковувати для ефективного використання в управлінській діяльності. Процес управління, який, у більшій мірі, здійснювався ще у минулому столітті через прямий контакт з учасниками педагогічного процесу, переноситься у віртуальне середовище, у якому задіяні діти, вчителі, батьки, допоміжний персонал освітньої установи, тощо. Тому, керівникові, крім дотримання загальноприйнятих етичних вимог спілкування, потрібно оволодіти новою формою мови – писемною формою Інтернет-комунікації, навчитися правил мережевого етикету (нетикету або сетикету). Віртуальне спілкування у соціальних мережах з учасниками педагогічного процесу має відрізнятися від ділового спілкування на веб-нарадах, вебінарах, веб-конференціях, тощо. Ділове спілкування через електронну пошту, аудіо- й відео канали спілкування мають свою специфіку, залежить від умов, у яких воно відбувається і від технологічної платформи спілкування. Зазначені види комунікації можуть залежати також і від часового фактору – синхронний/асинхронний тип спілкування. Виходячи із такого стану речей, інформаційну культуру не можна розглядати окремо від комунікаційної культури. Інформаційна та комунікаційна культури є тими структурними елементами в діяльності керівника освітньої установи, які визначають його професійну компетенцію.

Для успішної реалізації управлінських завдань керівнику необхідно:

- цілеспрямовано і постійно працювати над розвитком власної інформаційної-комунікаційної культури та комп'ютерної грамотності;
- знати основні стратегічні цілі розвитку інформаційного суспільства у світі та Україні;
- слідкувати за тенденціями та перспективами розвитку ІТ-технологій;
- ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології педагогічного та управлінського призначення;

- вміти організувати єдине інформаційне освітнє середовище навчального закладу, здійснити уніфікацію внутрішніх та зовнішніх ресурсів даного середовища;
- забезпечити підтримку і оновлення масивів педагогічної інформації, комп'ютерну обробку даних, ефективного збору інформації в задані терміни і в повному обсязі;
- реалізовувати в повній мірі систему комп'ютерного супроводу механізму оцінки якості надання освітніх послуг;
- виробити навички мережевого спілкування, налагодження комунікаційних зв'язків, здібності керувати і співпрацювати в режимі он-лайн;
- здійснювати оперативний пошук та використання освітніх електронних ресурсів в управлінській діяльності
- знати правові аспекти використання інформаційних ресурсів мережі Інтернет в освіті.

Це далеко не повний перелік тих умов, за яких управлінські функції та завдання керівника освітньої установи матимуть успіх та сприятимуть розвитку його інформаційно-комунікаційної компетентності і дозволять у практичній діяльності забезпечити організацію системи управління інформаційним середовищем.

Таким чином, сучасний керівник освіти ХХІ століття здійснює ефективно свою діяльність у тому випадку, якщо застосовує інформаційні технології і володіє інформаційно-комунікаційною культурою.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Гуменний О. Д. Розвиток інформаційної культури керівників професійно-технічних навчальних закладів: навчальний посібник / О. Д. Гуменний – К. : Вид-во Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, 2013. – 92 с.

2. Коломієць А.М., Лапшина І.М., Білоус В.С. Основи інформаційної культури майбутнього вчителя. Навчально-методичний посібник. – Вінниця: ВДПУ, 2006. – 88 с.

3. Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів. Наказ МОН України №665 від 01.06.2013 р.